Lepedő - Ábrahám áldozatának jelenetét ábrázoló recebetéttel

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	62.1368.1
Készítés ideje:	17. SZÁZAD 2. FELE
Készítés helye:	Sáros megye (feltehetően); Gömör megye (feltehetően)
Anyag:	lenvászon; vert csipke
Technika:	rece
Méretek:	hosszúság: 280 cm szélesség: 182 cm

A lepedő hosszában két szélből készült, középen keskeny vert csipke csíkkal. Két keskenyebb szélét hálós alapú, szalagos vert csipke szegélyezi, stilizált gránátalmás és tulipános mustrával. A szélektől beljebb két, keskeny vert csipke csíkkal szegélyezett recebetét, mindkét oldalon más-más mustrával: egyik végén hosszúkás, hajladozó, kacsos levélkék közt rézsútos irányú, váltakozó állású tulipánokkal, másik végén Ábrahám áldozatának ábrázolással. Ábrahám felemelt jobbjában kardot tart, mellyel az előtte térdelő fiára, Izsákra készül lesújtani. Izsák felett intő kezű, lebegő angyal alakja, előtte tölgyfa. Ábrahám mögött makkos, tulipános életfa, alatta kétoldalt bárány. A jelenet az életfa két oldalán tükörképesen ismétlődik. Ezzel magyarázható az alakok feletti felirat is: ABRAHAM IZAK / KAZI MAHARBA.

A középkorban gyakran ábrázolták Ábrahám áldozatát a hímzett vagy szövött oltárterítőkön és antependiumokon a vértelen szentmiseáldozat jelképeként. A kora újkori magyarországi és erdélyi források tanúsága szerint a recehímzéses kelengyék díszítőmotívumai között is megjelent a jelenet ábrázolása, amely ebben az összefüggésben feltehetően elveszítette eredeti jelentését. Így például Károlyi Kata hozományának 1595. évi leltárában ezt olvashatjuk: "*Egy vékony Giolch Lepede az Abraham historiaiaual...*" (Radvánszky Béla: *Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században*. Budapest, 1986, 2. köt., 79. p.). Hasonló recék elsősorban Felső-Magyarország területéről ismertek, de tovább élt a minta az erdélyi keresztszemes hímzéseken is (ld. a Néprajzi Múzeum gyűjteményében őrzött 18. századi gömöri párnavéget és 19. századi székelyföldi lepedőt, itt és itt).

Szendrei János a motívumot habán eredetűnek tartja, erdélyi elterjedését a habánok 1621–1623 között lezajlott Erdélybe telepítésével magyarázza. László Emőke ugyanakkor az Ábrahám áldozata jelenet ábrázolása esetében damaszt előképet feltételez, mivel a kompozíció tükörszimmetrikus elrendezése főként korabeli damasztszöveteken fordul elő. Az itt bemutatott lepedő recebetétjén látható kompozíció több egykorú emléken is pontosan ismétlődik, így például a Divald Kornél által 1905-ben közölt nagysárosi antependiumon (ld. itt, p. 150), vagy a Franz Kretz által 1901-ben közölt magyarhradisi albán (ld. itt), s ennek alapján valószínűsíthető, hogy a jelenet ábrázolásához egy csipke- vagy hímzésmintakönyv szolgált előképül, mint például Johann Peter Demleutner (1677-1726) bayreuthi rézmetsző mintalapja (ld. itt).

A kompozíció további rokon darabjai az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében lévő recebetét (ltsz. 12782) és a verbőci eklézsiából származó úrasztali terítő (Takács Béla: *Református templomaink úrasztali terítői.* Budapest, 1983, 64. kép.). A müncheni Bayerisches Nationalmuseum gyűjteményében egy 1545-ből származó, Ábrahám áldozatának jelenetét ábrázoló hímzés található (ld. itt).

Irodalom

- Szerk.: Szilágyi András, Péter Márta: *Barokk és rokokó. Az európai iparművészet stíluskorszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1990. - Nr. 5.10. (Pásztor Emese)
- Radvánszky Béla: *Magyar családélet és háztartás a XVI-XVII. században. I. (Reprint)*. Helikon Kiadó, Budapest, 1986. - 98. kép
- Szerk.: Jakabffy Imre: Netzarbeiten aus dem 16-18. Jahrhundert in Ungarn. *Ars Decorativa 8*, 1984. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1984. - 80-81. (Nr. 3.) (László Emőke)
- László Emőke: *Recehímzések*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1982. - Nr. 19.
- Szerk.: Fittler Kamill: Sáros vármegye szövött emlékei. VI.: Csipkék, récék és szálvonással varrott munkák. *Magyar Iparművészet VIII. évfolyam*, 8. (1905). Magyar Iparművészeti Társulat, Budapest, 1905. - 144., 62. kép (Divald

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

Kornél)
- Kretz Franz: Slowakische Netzarbeiten. *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*, 7. (1901). 1901. - 164-168.
- Szendrei János: Anabaptista eredetű régi alakos hímzések. *Művészi Ipar*, 5. (1890). 1890. - 169-174.

